

Şirketlere Yeni Kaynak Aktarmak Elektrik Zamlarını Tetikler... ARZ GÜVENLİĞİ İÇİN KAMULAŞTIRMA ÇAĞRISI

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), Elektrik Piyasası Kapasite Mekanizması Yönetmeliği'nde değişiklik hazırlığı yapıyor. Elektrik Piyasası Kapasite Mekanizması Yönetmeliği, "serbest piyasa" şartlarında yeterli geliri bulamayan ancak arz güvenliğini sağlamak için faal olması gerektiği düşünülen elektrik santrallerine yönelik bir destek mekanizmasını tanımlama iddiasında.

Örneğin doğalgaz gibi pahalı bir kaynak kullanan santrallarda üretimin maliyeti yükseldiğinde, "serbest piyasa mantığı" gereği daha düşük maliyetli kaynak kullanan santrallerde alım yapıldığından, bu santraller için kapanma tehlikesi oluşmaktadır. Arz güvenliği için sistemde yeterli yedek üretim kapasitesinin bulunmasını amaçlayan bu yönetmelikte yapılmak istenen değişiklikte kapsamın genişlemesi sağlanacaktır.

Destek kapsamındaki ödemeler yönetmelikte "Sistem İşletmecisi" olarak tanımlanan Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) tarafından gerçekleştiriliyor. Yönetmeliğin amacı ilgili maddede "Bu Yönetmeliğin amacı, elektrik piyasasında arz güvenliğinin temini için gerekli yedek kapasite de dâhil olmak üzere yeterli kurulu güç kapasitesinin oluşturulması ve/veya uzun dönemli sistem güvenliğinin temini için güvenilir kurulu güç kapasitesinin korunması amacıyla TEİAŞ tarafından işletilecek olan kapasite mekanizmasına ilişkin kuralların belirlenmesidir" olarak ifade edilmektedir.

Taslatmada yapılan en temel değişikliklerden biri mekanizmaya katılmayanlar arasında sayılan "Yap İşlet" santrallerinin de kapsam içine alınmasıdır. Ayrıca yine kapsam dışı listesindeki "lisansında yer alan, mevcut ve işletmede olan, geçici kabul tarihi en

eski ünitesinin geçici kabul tarihinden başlayarak hesaplanan santral yaşı 13 yıldan büyük olan yerli kaynaklara dayalı olmayan santraller" ibaresi de kaldırılmıştır. Böylece santral yaşı 13 yıldan büyük olan yerli kaynak kullanan kömür santralleri de desteğe dahil edilmiş oldu. Bu düzenleme özellikle son yıllarda yapılan özelleştirmelerle devir alınan kömür santralleri ve geçmişte zaten "Yap İşlet" kapsamında alım garantileriyle teşvik almış santrallerin yeniden desteklenmesi anlamına gelmektedir. Diğer şartları uygun olsa da yenilenebilir enerji kapsamında zaten destek alan santraller, değişiklikle yine kapsam dışı bırakılmıştır. Kamu payının yüzde elliye aştığı santraller, EÜAŞ'a ait mobil treyler santraller hariç olmak üzere teşvik mekanizmasının dışında kalmaktadır.

"Serbest Piyasa Mantığı Çöküyor"

Değişikliğin gerekçesinde; küresel çapta yaşanan salgın nedeniyle ekonomik bir daralama yaşandığı ifade edilerek, eksik kapasite kullanımı ve enerji tüketiminde dalgalanmalar yaşandığı belirtilerek, şöyle deniliyor:

"Bu kapsamda enerji tüketiminde meydana gelen öngörülemez düşüşler arz fazlasına sebep olmakta, oluşan arz fazlası ise elektrik fiyatlarının aşırı düşmesine ve ithal girdi kullanan santrallerin piyasa koşullarında faaliyetlerine devam edememesine neden olmaktadır. Halbuki kapan-

ma noktasına gelen elektrik üretim santralleri, arz güvenliği ve sistem işletmesi açısından çok büyük öneme sahip santrallerdir. Bu santrallerin piyasada faaliyet gösterememeleri, kriz dönemlerinde geçici olumlu etkiler yaratmış olsalar da krizler sona erdiğinde ve ekonomik büyümeye bağlı olarak elektrik tüketimi artmaya başladığında arz güvenliği ve sistem işletmesini olumsuz etkileme riskini beraberinde getirmektedir."

Gerekçeden enerji üretiminde serbest piyasa mekanizmasının sağlıklı çalışmayacağı itiraf edilmektedir. Sürekli ekonomik büyüme öngören ve kâr ve fiyat odaklı yapılandırılan sistemin, kriz ortamlarından sürdürülemediği ortadadır. Bugün özel sektörün elindeki santrallerin bir kısmı, "kamu nun yatırım yapacak kaynağı yok" gerekçesiyle özelleştirilmişti. Farkı modellerle, çoklu kamu kaynaklarından sağlanan teşviklerle gerçekleştirilen yatırımlarda, bugün mali olarak yeniden sürdürülemez noktaya gelmiştir. "Kamunun yatırım yapacak kaynağı yok" vurgularıyla hayata geçirilen serbest piyasa ve özelleştirme modeli, bugün bir kez daha kamuya yük haline gelmiştir. Özellikle ilk yatırım bedellerini çoktan çıkarmış, kamu kaynaklarından sağlanan alım garantileriyle uzun yıllardır kâr eden şirketlere yaşadıkları ilk sorunda yeniden kamu kaynağı aktarılması kabul edilemez.

